

ingediend op **2151** (2023-2024) – Nr. 1
24 april 2024 (2023-2024)

Voorstel van resolutie

van Andries Gryffroy, Stijn De Roo, Maurits Vande Reyde,
Rita Moors, Robrecht Bothuyne en Axel Ronse

over een efficiënte opschaling
naar een slimme regio Vlaanderen

TOELICHTING

Technologische en digitale ontwikkelingen veranderen de maatschappij drastisch. Ze geven kansen om de weerbaarheid van de steden te verhogen en de levenskwaliteit van de burgers te verbeteren door slimme, duurzame oplossingen voor maatschappelijke en economische uitdagingen, zoals op het vlak van mobiliteit, klimaat en energie. Alle actoren van de zogenaamde quadruple helix, namelijk de overheid, de bedrijven, de burgers, en de kennisinstellingen en onderzoekscentra, hebben een specifieke rol en verantwoordelijkheid.

Het Kenniscentrum Vlaamse Steden definieert een smart city als volgt: "Een Smart City is een stad waar alle belanghebbende stedelijke actoren uit de quadruple helix samenwerken aan efficiëntere en meer effectieve oplossingen om stedelijke uitdagingen aan te pakken, gekenmerkt door het samen mogelijk maken van innovatieve oplossingen die aandacht hebben voor de lokale context en eigenheid van de stad. Het verzamelen, verwerken, delen en openen van data met belanghebbende actoren draagt bij tot het formuleren van concreet beleid en de vertaling naar oplossingen. De stedelijke overheid kan afhankelijk van projecten en de daarbij horende actoren en technologische oplossingen diverse rollen opnemen: initiëren, faciliteren, regisseren, stimuleren, reguleren, experimenteren, testen, valideren, implementeren, [...]. De stedelijke overheid vervult deze functie ten dienste van en ter bescherming van het algemeen belang."¹

Het verzamelen, beheren en koppelen van data vormen de basis voor slimme toepassingen om processen doelgerichter te maken en gepaste oplossingen aan te reiken. Door het analyseren van data groeit het inzicht, waardoor er beter onderbouwde beslissingen kunnen worden genomen. Tal van Vlaamse steden en gemeenten zetten sterk in op het optimaliseren van het gebruik van data en het ontwikkelen van slimme technologische en digitale oplossingen. Lokale besturen experimenteren via proeftuinen met smartcitytoepassingen. De dynamiek verschilt sterk.

De Vlaamse Regering heeft de ambitie om Vlaanderen verder op de kaart te zetten als een slimme regio. Dat kan alleen via een gezamenlijke en integrale aanpak over de beleidsdomeinen heen en in samenwerking met alle relevante actoren. Vlaanderen speelt een belangrijke rol in het stimuleren en sensibiliseren van steden en gemeenten om te investeren in slimme toepassingen. Opdat de beschikbare middelen zo efficiënt mogelijk worden ingezet, er maximaal lessen worden getrokken uit de ervaringen en alle lokale besturen worden betrokken, is het belangrijk dat een aangepast ecosysteem en een plan van aanpak worden uitgewerkt om ervaringen te delen en toepassingen uit te wisselen. Zo kan Vlaanderen de krachten bundelen en naar een hogere versnelling schakelen om de – soms versnipperde – smartcityeilanden op te schalen naar een slimme regio.

Om de versnipperde slimme steden op te schalen naar een slimme regio moeten de proefprojecten en experimenten, zoals de oproepen in het kader van City of Things (CoT), worden bekendgemaakt bij alle lokale besturen in Vlaanderen. Er zijn duidelijk een aantal koplopers die werden aangemoedigd door het ondersteuningsprogramma Smart Flanders, dat zich aanvankelijk richtte op de dertien Vlaamse centrumsteden en Brussel. Vandaag reikt het programma verder, naar alle Vlaamse steden en gemeenten. Tussen de voorlopers en de achterblijvers is er een breed spectrum van lokale besturen die experimenteren met slimme toepassingen en die daarbij geconfronteerd worden met uitdagingen, zoals het ontwikkelen van een visie, de beschikbare middelen, het inzetten van kennis en knowhow, het verzamelen en ter beschikking stellen van data, het uitschrijven van openbare aanbestedingen, het versterken van het draagvlak enzovoort.

¹ https://www.kenniscentrumvlaamsesteden.be/overhetkenniscentrum/Documents/Eindrapport%20Smart%20Portrait_PUBLIEK%20-%20definitief.pdf

In de beleids- en begrotingstoelichting Economie, Wetenschap en Innovatie 2024 (*Parl.St* VI.Parl. 2023-24, nr. 13-AA/1) wordt aangegeven dat er in 2024 geen nieuwe oproep voor de City of Things wordt gelanceerd. Wel zal er een intervisie worden georganiseerd met het oog op het uitwisselen van goede praktijken en resultaten. Daarnaast komt er een evaluatie van het programma. In het kader daarvan worden aanbevelingen geformuleerd voor een vervolg. Dat biedt kansen om in te zetten op een betere opschaling en een bredere uitrol van de Slimme Regio Vlaanderen.

Innovatieve concepten zijn waardevol voor samenwerking en voor de opschaling van slimme steden en gemeenten. Daarbij zijn een aantal elementen belangrijk, zoals:

- steden en gemeenten krijgen de mogelijkheid om te experimenteren en te innoveren, onder meer door het creëren van regelluwe zones;
- de overheid, de kenniscentra en de industrie geven meer initiatief aan ondernemingen om toepassingen te ontwikkelen en te verspreiden;
- ervaring, kennis en succesvolle projecten worden gedeeld om andere steden en gemeenten te inspireren en te enthousiasmeren, rekening houdend met een eigen invulling en eigen accenten, alsook de noodzaak van flexibiliteit;
- toepassingen worden opgeschaald, met aandacht voor interoperabiliteit, standaardisering en openheid;
- Vlaanderen speelt een ondersteunende rol voor de regie, de coördinatie en voor financiering, alsook bij het ontsluiten van data en het delen van de goede praktijken;
- er komt een aangepast regelgevend kader dat samenwerking en informatiedeling mogelijk maakt.

Binnen dat kader kan gewerkt worden met de digitale tweeling (digital twin), een virtueel model van de stad of gemeente, gekoppeld aan data om complexe toepassingen te simuleren en de impact ervan in kaart te brengen. De digitale tweelingen vormen een brug tussen de fysieke en de virtuele wereld. Daarmee kunnen ze processen verbeteren en de risico's beter in kaart brengen.

In die context is het belangrijk dat er vraaggestuurd wordt gewerkt. Ontwikkelaars gaan met andere woorden digitale en technologische oplossingen zoeken voor relevante maatschappelijke vraagstukken en uitdagingen. De overheid focust in de eerste plaats op de doelstellingen. De smartcitytechnologieën hebben een enorm potentieel. Het is een markt met een enorme groeimarge. Zowel grote gevestigde bedrijven als kleine dynamische start-ups dragen bij tot de ontwikkeling van nieuwe technologieën.

Het experimenteren en implementeren van slimme toepassingen vragen een gespecialiseerde knowhow, kennis van de digitale toepassingen en technische expertise. Vlaanderen kan de lokale besturen een duwtje in de rug geven door via de vuurtorensteden optimaal gebruik te maken van de beschikbare kennis over technologie, databaseer, het uitwerken van een digitaal platform, privacy en cybersecurity. Vanuit zijn coördinerende rol kan Vlaanderen juridische voorbeeldclausules uitwerken in bestekken, technische bepalingen en vergunningsvoorwaarden die met die principes van open standaarden en open databaseer rekening houden.

Andries GRYFFROY
Stijn DE ROO
Maurits VANDE REYDE
Rita MOORS
Robrecht BOTHUYNE
Axel RONSE

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

- gelet op:
 - 1° het Vlaams Beleidsplan Artificiële Intelligentie (2019);
 - 2° de resolutie betreffende de uitbouw van 'Slim Vlaanderen', aangenomen op 24 april 2019 (*Parl.St.* VI.Parl. 2018-20, nr. 1914/1-3);
 - 3° het Vlaamse regeerakkoord 2019-2024;
 - 4° de beleidsnota Economie, Wetenschapsbeleid en Innovatie 2019-2024 (*Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 126/1);
 - 5° de zes focusdomeinen, gekoppeld aan de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties, namelijk smart mobility, smart environment, smart living, smart people, smart government en smart economy;
 - 6° Smart Flanders, het ondersteuningsprogramma van de Vlaamse overheid voor de digitale transitie van lokale overheden naar slimme steden, dat focust op drie sporen:
 - a) het continueren van het netwerk en de dynamiek die is ontstaan in het oorspronkelijke programma Smart Flanders;
 - b) de ontwikkeling van de Vlaamse Open City Architectuur (VLOCA);
 - c) het verhogen van de maturiteit en de kennis van de steden en gemeenten om Europese subsidieprogramma's binnen te halen;
 - 7° het 'Open Data Charter' (2018), dat de basisprincipes voor een duurzaam en gemeenschappelijk, open databeleid bevat;
 - 8° de oproepen City of Things van het Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO), die Vlaamse steden en gemeenten ondersteunen om aan de slag te gaan met smartcitytoepassingen, het Internet of Things en het gebruik van open data;
 - 9° de beleids- en begrotingstoelichting Economie, Wetenschap en Innovatie 2024 (*Parl.St.* VI.Parl. 2023-24, nr. 13-AA/1), waarbij een intervisie wordt georganiseerd voor alle projecten binnen de oproep City of Things, met als doel om goede praktijken uit te wisselen en resultaten te delen. In 2024 wordt geen nieuwe oproep City of Things gelanceerd, maar wordt er een evaluatie gemaakt van het programma zodat aanbevelingen voor het vervolg kunnen worden geformuleerd;
 - 10° de praktijkendatabank van VLAIO in samenwerking met de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG);
 - 11° de studie 'De verdere ontwikkeling en animeren van een Vlaams ecosysteem inzake Smart Cities. Landschapsanalyse en aanbevelingen' van KPMG in opdracht van VLAIO over het smartcitybeleid in Vlaanderen;
 - 12° de mededeling aan de Vlaamse Regering betreffende de Uitbouw van de Slimme Regio Vlaanderen;
 - 13° de conceptnota voor nieuwe regelgeving van Andries Gryffroy, Maaïke De Vreese, Rita Moors, Axel Ronse, Annick De Ridder en Alessia Claes over een efficiënte opschaling naar een slimme regio Vlaanderen (*Parl.St.* VI.Parl. 2020-21, nr. 887/1);
 - 14° de hoorzitting over de conceptnota in de Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie, Innovatie en Wetenschapsbeleid op 30 juni 2022 (*Parl.St.* VI.Parl. 2020-21, nr. 887/2);
 - 15° de visietekst 'Naar een volwaardige digitale transformatie van het lokaal bestuur' van de VVSG;
 - 16° het Europees project Smarter Together, dat onder Horizon 2020 aan de slag gaat met het vuurtorenmodel;
 - 17° het Smart Region Office, dat de interactie tussen ondernemingen, de lokale besturen en het bredere ecosysteem faciliteert;
 - 18° het initiatief Lokaal Digitaal, dat lokale besturen ondersteunt bij groepsaankopen;

- overwegende dat:
 - 1° lokale besturen voor complexe maatschappelijke uitdagingen staan;
 - 2° data en technologie kunnen worden ingezet om de levenskwaliteit te verhogen en de leefbaarheid te verbeteren;
 - 3° de Vlaamse Regering de ambitie koestert om de Vlaamse regio verder uit te bouwen tot een Europese koploper op het vlak van slimme regio's en zo de schaalvoordelen kan optimaliseren;
 - 4° er volgens de internationale adviesorganisatie KPMG vijf basisvereisten zijn om te kunnen spreken van een succesvolle smart city:
 - a) het ontwikkelen van een duidelijke strategie, visie en roadmap (op lange termijn);
 - b) het opzetten van nuttige structurele samenwerkingsakkoorden tussen de overheden, bedrijven, universiteiten, kennisinstellingen en burgers, die tot een volwaardige participatie moet leiden (quadruple helix);
 - c) het uitwerken van een databeleid en een duidelijke visie op de toepassing van technologie;
 - d) het ter beschikking stellen van voldoende financiering;
 - e) het betrekken van alle actoren, inclusief de burgers als eindgebruikers;
 - 5° een open databeheer en een vlotte uitwisseling van data, met respect voor de privacy en ethische vraagstukken, noodzakelijk zijn voor slimme steden;
 - 6° er steeds aandacht moet zijn voor de rol van iedere partner binnen de quadruple helix (overheid, ondernemingen, kennisinstellingen en burgers);
 - 7° een slim Vlaanderen vereist dat er over de beleidsdomeinen en bestuursniveaus heen wordt samengewerkt;
 - 8° er heel veel proeftuinen en experimenten zijn met slimme steden. Die moeten nu verder worden opgeschaald door disseminatie van kennis, ervaring en technieken, toepassingen en producten;
 - 9° versnippering moet worden tegengegaan, en een grotere (kosten)efficiëntie en kennisdeling noodzakelijk zijn voor de verdere uitrol van de slimme steden en gemeenten en voor een slimme opschaling;
 - 10° er met verschillende snelheden wordt gewerkt en er dus extra aandacht moet gaan naar de achterblijvers;
 - 11° Smart Flanders, het samenwerkingsverband van de Vlaamse overheid, de basis vormt voor een gezamenlijke aanpak en kennisdeling;
 - 12° de oproepen City of Things een goede basis vormen voor de slimme steden in Vlaanderen, er in 2024 geen nieuwe oproep City of Things wordt gelanceerd en er een evaluatie wordt gemaakt zodat aanbevelingen voor het vervolg kunnen worden geformuleerd;
 - 13° het Smart Region Office mogelijkheden biedt om de stap te zetten van een slimme stad naar een slimme regio, onder meer met het initiatief Lokaal Digitaal, dat lokale besturen ondersteunt bij groepsaankopen van toepassingen;
 - 14° de overheid de doelstellingen bepaalt, maar geen technologiekeuzes mag maken;
 - 15° het IT-landschap van lokale besturen nog enorm versnipperd is;
 - 16° de Vlaamse overheid de lokale besturen moet ondersteunen bij en sensibiliseren voor een correct en degelijk aanbestedingsbeleid met de focus op innovatie, open standaarden, kennisdeling en interoperabiliteit;
 - 17° de blijvende focus op innovatie de beste garantie vormt om aangepaste, nieuwe en verfrissende oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen te vinden;
 - 18° Vlaanderen de lokale besturen stimuleert en versterkt om toegang te krijgen tot Europese subsidies;
 - 19° het aandeel van Vlaamse dossiers bij de Europese steundossiers hoog is en vooral Vlaamse universiteiten zeer goed scoren, maar de private sector nog groeimarge heeft;

- vraagt aan de Vlaamse Regering om:
 - 1° beleidsdomeinoverschrijdend blijvend te investeren in een slim Vlaanderen;
 - 2° bij toekomstige initiatieven rond slimme steden en een slim Vlaanderen blijvend aandacht te hebben voor de vijf basisvereisten:
 - a) het ontwikkelen van een duidelijke strategie, visie en roadmap (op lange termijn);
 - b) het opzetten van nuttige structurele samenwerkingsverbanden tussen de overheid, ondernemingen, universiteiten, hogescholen en onderzoeksinstituten, en burgers (quadruple helix);
 - c) het uitwerken van een databeleid en een duidelijke visie op de toepassing van technologie op elk niveau;
 - d) het ter beschikking stellen van voldoende financiering;
 - e) het betrekken van alle actoren, inclusief de burgers als eindgebruikers, als dat wenselijk is;
 - 3° lessen te trekken uit de evaluatie van het speerpuntprogramma van het Kenniscentrum Vlaamse Steden en de City Deals om zo mogelijke knelpunten te detecteren en aan te pakken;
 - 4° te zorgen voor een betere ontsluiting van data door de databank voor centrumsteden van het Kenniscentrum Vlaamse Steden uit te breiden naar alle steden en gemeenten, met aandacht voor gebruiksvriendelijke toepassingen, gestandaardiseerde processen en modellen, open architectuur en standaarden van de toepassingen, en interoperabiliteit;
 - 5° in te zetten op een efficiëntere informatiedoorstroming tussen de verschillende actoren door samen met de VVSG een open kennisplatform uit te bouwen voor goede praktijken, ervaringen, toepassingen, praktische handleidingen, rapporten, draaiboeken, businessmodellen of modelbestekken;
 - 6° versnippering tegen te gaan door de krachten te bundelen en door de koplopers actief te stimuleren om hun ervaringen, kennis en expertise met de andere lokale besturen te delen via al bestaande structuren zoals de VVSG;
 - 7° domeinoverschrijdende en datagedreven beleidsvoering te stimuleren met het oog op een efficiënte inzet van middelen;
 - 8° het Smart Region Office verder in te zetten voor een opschaling van de slimme steden naar een slimme regio in Vlaanderen door het uitwisselen van goede praktijken, het leggen van verbanden en bemiddeling tussen Vlaamse steden;
 - 9° het belang van informatiedeling, disseminatie, intensieve samenwerking, partnerschap, flexibiliteit en structureel overleg altijd te benadrukken bij de toekomstige oproepen, en een slimme en innovatieve opschaling altijd te integreren in de toekomstige subsidie- en projectoproepen;
 - 10° aandacht te hebben voor interoperabiliteit, standaardisering en openheid bij het opschalen van toepassingen;
 - 11° het IT-landschap van lokale besturen beter op elkaar af te stemmen met het oog op het afbouwen van technologische drempels om samen te werken en data te delen;
 - 12° samen met de overheden, ondernemingen, kennisinstellingen en onderzoekscentra blijvend in te zetten op innovatie en experimenten door het creëren van onder meer regelluwe zones, ook in het beleid, om vernieuwende antwoorden te geven op maatschappelijke uitdagingen en de levenskwaliteit te verbeteren;
 - 13° de private sector aanhoudend en actief te ondersteunen om in te tekenen op Europese steunprogramma's.

Andries GRYFFROY
Stijn DE ROO
Maurits VANDE REYDE
Rita MOORS
Robrecht BOTHUYNE
Axel RONSE